YADIMA DÜŞDÜ

Yenə vətən həsrəti yaxıb yandırır məni.
Bəzən şirin yuxudan o, oyandırır məni.
Yenə düşdü yadıma uşaqlıq yoldaşlarım.
Mənim məktəb dostlarım, o ilkin sirdaşlarım.
Yenə düşdü yadıma o ellər, o obalar,
Durdu gözüm önündə göz açdığım o diyar.
Yenə düşdü yadıma lal axan Araz mənim,
Durdu gözüm önündə o uşaqlıq məskənim...
Yenə düşdü yadıma şəhərlərim, bağlarım,
Yada meydan oxuyan başı qarlı dağlarım.
Yenə düşdü yadıma bax, o aylı gecələr,
İlk eşqim, ilk sevincim, dil açan düşüncələr.
Yenə düşdü yadıma inildəyən o kaman,
Vətən üfüqlərində sökülən o qızıl dan.
Yenə düşdü yadıma doğma şəhərim mənim
Ümidlərlə açılan işıq səhərim mənim.
Yenə qartallar qopan qayalar düşür yada,
Xalqdan, vətəndən əziz varmı bir şey dünyada?
Yenə də parçaladı qəlbimi acı hicran,
Ürək şikayətlənir yenə də ayrılıqdan.
Qınamayın, yadıma düşdü o yer, o torpaq,
Mübarizə günlərim, əlimdəki o bayraq.
Bu yolda itirdiyim igidlər düşür yada.
Mənim xalqım gör nələr çəkməmişdir dünyada...
İnsan ömrü yazılmış bir kitaba bənzəyir,
Onun səhifələrini varaqladıqca bir-bir,
Həm şirin, həm də acı keçmişlər düşür yada,
Bəzən bir arzu səni yaşadır bu dünyada,
Sinəni iftixarla doldurur dünənki gün,
Dünən səni sabaha çağırır bəzən bu gün.
Yolunu işıqladan o bir mayaq olur, bax,
Yıxıldığın anları sənə xatırladaraq,
Bir də dolaşmamağa çağırır hər an səni,
Gələcəyə çağırır dünənki zaman səni!

1956

Xatırlaram o günləri

XATIRLARAM O GÜNLƏRİ

Nələr gəldi gör başına,
Düşünməzdim heç bir zaman.
Gözlərində qəm görünür,
Nə tez getdi gözəl dövran?

Xatırlaram o günləri:
Doğma ellər bəzənmişdi.
Elə bil ki, sinən üstə
Ulduz qonub, Ay enmişdi.

O zamanlar keçmişsə də,
Xatirəsi yaşar müdam.
Yenilməzdir haman qüdrət
Haman arzu, haman məram!

İnqilabın şəfəqləri
Dalğalanar yenə bir gün,
Bir al bayraq kimi birdən
Bürüyər ölkəmi bütün.

Səni bir də xoşbəxt görsəm
Gedər ürəyimdən qubar.
Təzələnər o gün həyat,
Gülümsəyər qəmli diyar.

Üzün gülsə bir də sənin
Şairin də gülər üzü,
İlham alıb səadətdən
Vəsf edər şən yurdumuzu.

Nəzər saldım camalına,
Gördüm solmuş çiçək kimi.
Lakin qəmli gözlərində
Ümid parlar şimşək kimi.

Yad önündə diz çökmədin,
Yaşadar o vüqar səni.
Döyüşlərdə qorxutmadı
Nə fəlakət, nə dar səni.

Qəhrəman Təbrizim, sənə
Müjdə verim ilk bahardan,
Bax, ağaran üfüqlər də
Səadətdən verir nişan!

1948

ÜÇ İL BUNDAN ƏVVƏL

Tarixi yenidən varaqlayaraq
Yaxın keçmişimi duydum dərindən.
Yenə hiss elədim qəlbimdə vüqar,
O keçmiş günləri düşündükcə mən.

Üç il bundan əvvəl, xatirimdədir
Ölkəm al geyinib yüksəlirdi, bax,
Ellər bayram deyib şadlıq edərkən,
Komamda əyləşib qarşımda çıraq –

Səadət nəğməsi qoşurdum mən də
Öz ana dilimdə fədailərə.
Görüb qüdrətini ana vətənin
Umud bəsləyirdim doğan səhərə.

Azər oğulları, Azər qızları,
Birlik qazandılar vuruşmalarda.
Nurlu tellərini yaydıqca günəş
Nura qərq olurdu bizim diyar da.

Zülmət bir kölgətək uçub gedərək
Özüylə apardı şərri, fəsadı
Rüşvətin, terrorun və quldurluğun
Silinib bilmərrə qalmadı adı.

Ana körpəsini oxşayan zaman
Onu öz dilində tərənnüm etdi.
Sevib, əzizləyib basdı bağrına,
Qəlbindən illərin kədəri getdi.

Yaxşı yadımdadır, qoca atamı
Başqa bir qocanın təbrik etməsi. –
Əbədi bir həyat duyuram, – dedi, –
Hər an eşidərkən zəfər nəğməsi. –

Haman səadəti, haman ağ günü
A dostlar! yaradaq yenə vətəndə,
Açaq xalqımızın bağlı dilini,
O günə söz qoşum şerimlə mən də.

O şərəfli keçmiş bir həqiqətdir,
Bu gün bizlər üçün olub xatirat.
O günki səadət qayıtsın gərək
Yenidən qurulsun şərəfli həyat.

O günə inanıb yaşayıram mən,
Çün ölməz aruzu, dəyişməz məram.
Bilirəm qəhrəman xalqımız yenə
Şən həyat uğrunda edəcək qiyam.

1948

1979

1979!
Könül açan.
Ürəklərə günəş kimi işıq saçan,
Əsarətə,
Zindanlara, sürgünlərə,

Zülümlərə,
Ölümlərə,
Atəş açan ilim mənim.
Ey danışan dilim mənim.
1979!
Sənə əhsən! Sənə alqış!
Sən qışınla gətirmisən
Azadlığın baharını.
İstibdadın pəncəsindən qurtarmısan
Doğma Vətən diyarını!
1979!
İstismarın zəncirini
Cəsarətlə vurub, qıran.
İrticanın səngərinə,
İstibdadın peykərinə
Sağalmayan zərbə vuran,
Yara vuran.
Azadlığı vətənində
Axan qanlar bahasına
Yenə quran,
Zəfər ilim,
Vuran əlim,
1979!
Yurdumuza ölüm yayan,
İmperialist xülyasına,
Qəddar şahlıq dünyasına
Sən özün bir ölüm oldun, –
Sən qurtuluş yolum oldun,
Sən qələbə yolum oldun.
1979!
Əlli illik sitəm, zülüm,
Əlli illik zindan, ölüm,
Əlli illik aclıq, möhnət,
Əlli illik hicran, həsrət,
Əlli illik olum-ölüm
Savaşının yekunusan.
1979!

Tarixlərdə zaman-zaman
İnqilablar, qələbələr
İli kimi qalasısan.
İnqilabın qalasısan.
1979!
Vuran əlim,
Deyən dilim,
Zəfər ilim!
1979!

SEYRİNƏ GƏL TƏBRİZİN

Seyrinə gəl Təbrizin
İnqilab yurdudur o,
Azadlığı yenə də
Sinəsində qurdu o,
Qucağında qurdu o.
Gəlib bax Savalana:
Azadlıq baharından
Yenə gəlmişdir cana.
Günəş, ay zirvəsindən
Bayraq kimi sallanan,
Mayaq kimi sallanan.
Təbrizin seyrinə gəl!
Onun köksünün üstə
İnqilab bayrağı var.
Gözlərində yenə də
Səttarxan növrağı var,
Bağırxan növrağı var.
Ədalət işıq saçan,
İnqilab bayraq açan
İnqilablar qalası, –
O anamın, anası –
Təbrizin seyrinə gəl!
Savalanın, Səhəndin,
Laləli yamacında
Oturub yenə dincəl.
Necə xoşbəxtəm görün,

Təbrizimi bir daha
Yenə gördüm vuruşan.
Azadlığın yolunda,
Ədalətin yolunda
Bir də yanan, alışan...
Vətən oğlu, uzaqdan
Baxma, Təbriz inciyər.
O həsrəti, o dərdi
Çoxdan ləbriz inciyər.
O ah çəksə inan ki,
Qanla dolar ürəyim.
O dərd çəksə, yenə də
Parçalanar diləyim,
Yaralanar ürəyim.
Ala gözləri dolsa
Təbrizin, dolar gözüm.
Titrək dodaqlarımda
Qırılar yenə sözüm.
Anamın anasıdır
Ən şirin laylasıdır
Təbriz mənim, ay ellər,
Eşqimin çırağıdır,
Ömrümün dayağıdır
Təbriz mənim, ay ellər.
Bir el məhəbbətidir,
Ürəyimdə Təbrizim.
İllərin həsrətidir
Ürəyimdə Təbrizim.
Çox gecikmişəm aman,
Hayla məni Təbrizim,
Qoy baş qoyum sinənə,
Çağlayım dönə-dönə,
Gəlim cana, Təbrizim.
Azadlığın yolunda
Səadətin yolunda
Dalğalı dəniz kimi,
Çağla, ana Təbrizim,
Çağla, ana Təbrizim!

SALAM SƏNƏ EL ADINDAN

Azərbaycan Demokrat
Partiyasının yaranmasının
5-ci ildönümü münasibətilə

Sərin bir yaz səhərində
Sən yarandın bir günəş tək.
Şəfəqinlə isinirdi
Hər bir duyğu, hər bir ürək.
Yarandığın böyük günə
Salam olsun el adından!
Sənin adın yaşayacaq,
Yüksələcək hər bir zaman.
Tapacağıq səadəti,
Sən göstərən yollarda biz,
Azadlığın şüasından
Nur alacaq gözlərimiz.
Qaranlıqlar parçalandı,
Yarandığın al səhərdə.
Sənin sadiq əsgərinəm
Hər bir anda, hər bir yerdə.
Sən əmrini ver, partiya!
Döyüşlərə gedim bu gün.
Həyatım da, varlığım da
Sənindir, bil ki, bütün.
Həqiqətdən yarandın sən,
Haqq səsidir qadir səsin.
Bizim üçün çox əzizsən,
Qoy bir daha el eşitsin!
Sən bir mayak yaranmısan,
Yollar sənsiz qaranlıqdır.
Sənsiz bizim səadət də,
Azadlıq da bir anlıqdır.
Sən yaranan al səhərdə
Qandallıydı doğma Təbriz.
Çox axmışdı nahaq qanlar,
Səadətdən yox idi iz.

Sən son qoydun o qanlara,
Sən son qoydun fəlakətə.
Sən son qoydun haqsızlığa,
Sən son qoydun əsarətə.
Uçurdun öz əllərinlə
Sən qaranlıq zindanları.
Azadlığa sən çıxardın
Haqq söyləyən insanları.
Sən deyirdin ölkəmizdə
Qələm azad, dil azaddır.
İllər boyu əsarətdə
Qalmış Vətən, el azaddır.
Yarandığın böyük günə
Salam olsun el adından!
Sənin adın yaşayacaq,
Yüksələcək hər bir zaman.
Səadətə yol açacaq,
Qaranlığı yara-yara.
Pozulmazdır sənin andın,
Salam olsun o ilqara!
Sən yenə də yaşayırsan,
Qoy kor olsun qarı düşman,
Bir azadlıq, bir də həyat
Şüarındır hər bir zaman.
Çox qalmamış o günlərə,
Görəcəyik dostu, yarı.
Nyu-Yorka qovacağıq
Amerikalı cəlladları.
Çox qalmamış, yenə Təbriz
Danışacaq öz dilində.
Yad ellərə sürünənlər
Yaşayacaq öz elində.
Çox qalmamış o günlərə,
Vətən yenə güləcəkdir.
Gözün aydın, mənim dostum,
Bu, yaxın bir gələcəkdir.

VƏTƏNİN ŞƏRƏFLİ OĞLUNA

Firudin İbrahiminin xatirəsinə

Dostum, sənin xatirən əbədi munisimdir,
Səni düşündükcə mən, səni andıqca hər an,
İntiqam, iztirab, kin, alov alır könlümü!
Qanım donur elə bil, çırpınır qəlbim haman...

Sənինlə biz bir yolun, bir məramın dostuyuq.
Bir suyun, bir torpağın yaratdığı bir insan.
Hər zaman qəlbimiz də, andımız da bir olmuş,
Bir əqidə sahibi, bir düşüncə, bir iman.

Sənin müqəddəs arzun, azadəlik, səadət
Bəxş etmək idi, dostum, bizim doğma ellərə,
İşıqlansın – deyirdin bu səhralar, bu yerlər,
İndi də bu ölkədən günəş doğsun hər yerə.

Dostum, bahar fəslinin aylı bir gecəsində
Sən doğuldun, bu arzu sənինlə bir yarandı.
İndi həyat sönsə də, o qaynar gözlərində,
Arzun sönməyən ulduz, ürəyin asimandır.

Körpəykən mərd ananın şirin laylay səsində
Duymuşdun bu arzunun dərin mənasını sən.
Mübarizə yolunda çarpışırdın inadla,
Görürdün iradənin zəfərini o gündən.

İndi sən haradasan? Bu sual çox acıdır,
Qara məzarmı örtmüş sənin gülər üzünü?
Həyat var ki, ölümdür; lakin şərəflə ölmək! –
Hər igid, hər qəhrəman arzu edər o günü.

Yox-yox sən ölməmişsən el qəlbində əbədi
Sənin şanlı heykəlin daim vüqarla durur.
Sən xalqımın fəxrisən, yaxşı bil vəfalı dost,
Bu heykəli seyr edir ellər alnında qürur.

Firudin! Bu şərəfli adda bir iftixar var,
Bu adla xalqımız da, ölkəmiz də tanışdır.
Ölüm kor təbiətin qanunudur əzəldən,
Fəqət qəhrəmanlara ölüm yaranmamışdır.

Nə o qaranlıq zindan, nə cansız dar ağacı,
Doğma eldən, vətəndən səni ayırmamış, bil;
Bax, sənin xatirəni duyur yenə ürəklər,
O xatirə heç zaman bizdən ayrılan deyil.

Bir sönməz şüa kimi parlar uca zirvədə –
Sənin o təmiz adın, sənin o pak vicdanın.
Layiqsən gər foxr edib ellər hər zaman desə:
Sən qəhrəman oğlusan doğma Azərbaycanın!

BƏZƏN BİR İGİDİN...

Mətin inqilabçı Xosrov Ruzbehin
əziz xatirəsinə

Bəzən bir igidin, bir sərkərdənin
Əməli bir xalqa min şöhrət verir.
Ölüm qabağında, bircə nəfərin
Vüqarı orduya cəsarət verir.
Bəzən bir qığılcım, bircə parıltı
Köksünü qəflətən yarır zülmətin.
Bəzən bir sənətkar, bir şair, rəssam
Şöhrətinə dönür böyük millətin.
Sən belə insanlar, belə igidlər,
Belə qəhrəmanlar cərgəsindəsən.
Getdiyin yollara çiçəklər səpən
Bir xalqın adından danışıram mən.
Göylərə qaldırdın son ölümünlə,
Vaxtsız ölümünlə doğma bir eli,
Ömrün baharına tez əsdi, heyhat,
Necə də tez əsdi gör xəzan yeli!

Sən həyat eşqilə ölümə getdin,
Belə ölümlərə həyat demişlər.
Qoynunda çox sıxdı zindanlar səni,
Belə əsarətə nicat demişlər!..
Yenə də ölümlər tutmuş hər yeri.
Uçardım o yerə qanadım olsa.
Verərdim ömrümü azadlığa mən,
Verərdim bu yolda min adım olsa.
Gəl bir də vuruşaq həyat eşqinə.
Tökülən qanlardan torpaq yorulmuş...
Dağı dağ üstündən vuran düşmənə
De ki, qarşıdadır ən əsas vuruş!

Dünyada tapan da, itirən də var,
Uduzan da olur, udan da olur.
Mənfəət gəzənlər, nəf axtaranlar
Bizim dünyamıza ağır yük olur.
Biz xeyir gəzmədik öz ömrümüzdən,
Öz doğma yurdunu itirən də biz.
Min acı həsrətlə görürəm bəzən,
Boylanır yollara vəfalı Təbriz.
İtirdik səninlə, itirdik, bəli,
Vuruşda dostları biz alay-alay.
Hicran qılınc kimi bölsə də eli,
Araz bu həsrətlə salsa da haray
Kim deyir bu yolda qazanmadıq biz,
Kim deyir ömrümüz uçarı oldu.
Bəlkə gül açmadı məhəbbətimiz,
Ömrümüz azadlıq açarı oldu.
Getməmiş ömrümüz, işimiz hədər,
Bir dağ zirvəsidir əməllərimiz.
Sənin də qoynuna ağ günlər gələr,
Gözlərin dolmasın, yaralı Təbriz.
Dünyanın solmayan bir baharı var,
Ömürdən bircə gün qalarsa belə
Qoy bizi gözləsin yollar, cığırlar,
Azadlıq qovuşar Vətənə, elə.

İtgimiz çox olub, qazancımız az,
Bəlkə də bu yolda öləsiyik biz.
Həyat da, vuruş da itgisiz olmaz,
Vətən qisasını alasıyıq biz.

BAŞINA DOLANIM

Başına dolanım, dönüm, ey Vətən,
Necə də yormuşdur xəzan, qış səni.
Nələr çəkməmisən bu dünyada sən,
Alsın öz qoynuna nəvaziş səni.

Bizim dağlara da gələcək bahar,
Azadlıq, ağ günlər yan alır sənə.
Tələsir köksünə uçan durnalar,
Alqış o ölməyən həyat eşqinə,

Uzaqdan baxıram həsrət, nigaran,
Ay çıxır axşamdan yolların üstə.
Sənin həsrətinə, qəminə qurban,
Sən məndən qəlbimi, ruhumu istə.

İnan çəkinmədən qalan ömrümü,
Ürəklə atardım ayaqlarına.
Elə istəyintək talan, ömrümü,
Sına mərd oğlunu, qızını sına.

Başına dolanım, dönüm, ey Vətən,
Sənin həsrətinlə çırpınır ürək.
Sənə od axtarıb, alov gəzmişəm,
Ömrü oda verən Prometeytək.

Ölərmi vətənə bağlanan ürək,
Nə qədər sən varsan, demək varam mən.
Mən ki, pay almışam məhəbbətindən
Deməli xoşbəxtəm, bəxtiyaram mən.

Köksünə can atan pərvanə kimi,
Yandır alovunda, yandır məni sən.
Adın nə şirindir təranə kimi,
Həyatım, varlığım, ömrüm-günümsən.

BAXMA

Ürəyim qan ağlar hər səhər-axşam,
Sən həmişə gülən üzümə baxma!
Gözümdə, göz yaşı parlayar müdam,
Sən yanıb alışan gözümə baxma!

Səninlə sakitcə danışan zaman,
Sinəm bir dalğalı ümmandır, ümman.
Ürəyim pərişan, ruhum pərişan,
Sən gülən şerimə, sözümə baxma!

Dərdimi heç zaman üzə vurmaram,
Hər sözü söz edib, sözə vurmaram.
Birimi şişirdib, yüzə vurmaram,
Sən sadə onuma, yüzümə baxma!

Elin sevincidir sərvətim, varım,
Dağı dağ üstünə qoyar qollarım.
Dolaşıq, çarpazdır ömür yollarım,
Sən sadə görünən izimə baxma!

Demə ki, bir səhər ulduzum batar,
Sinəmdə, qəlbimdə min tufan yatar.
Yadları Vətəndən süpürüb atar –
Sən sakit görünən üzümə baxma!

Sonsuz arzulardır qonağım mənim,
Qartallar yurdudur oylağım mənim;
Vətəndən gələcək sorağım mənim,
Sən bəzən ağrıyan dizimə baxma!

1967

İNTİQAM

Vətəndir könlümdə şirin arzular;
Vətəni sevməyən olar zəlil, xar.
Bu odlar ölkəsi, bu Azərbaycan
İgidlər bəsləyib qoynunda hər an.
Dəfələrlə batıb qana bu torpaq,
Təslim olmamışdır yadlara ancaq!
Bu torpaqda ölüb min igid aslan,
Burda can vermədi məgər Səttar xan?
Minbir qanun gördük, minbir hökmran,
Dağılıb talandı saysız xaniman.
Can verdi burada Xiyabanilər,
Zindanlar küncündə mərd Əranilər.
Onlar getdilərsə, əgər cahandan
Tarix yaşadacaq onları hər an,
Yenə pərişandır bacım, qardaşım,
Qana boyanıbdır torpağım, daşım.
Yenə açılıbdır xalqıma zindan,
Can verir namusla hər sevən insan.
Yenə də ellərim çəkilir dara,
Nakam sinələrə vururlar yara.
Səslənir qollarda zülmün zənciri
Nahaq qan boyayıb yenə hər yeri.
Sonsuzdur düşmənə nifrətim mənim,
Yanır şölələnir hiddətim, kinim.
Sən, ey fitnə, fəsad yaradan düşman!
Qoy haqqın səsini eşitsin cahan:
Bu gün vətənimdə inləyən insan
Sabah olmayacaq daha pərişan.
Nə qədər vətənə varsa ülfətim
O qədər düşmənə vardır nifrətim.
Ey tufan eyləyən cəllad, bil bunu,
Sən boğa bilməzsən odlar yurdunu!
Nifrət bəsləyibdir bu torpaq sənə
Bağlıdır xalqımız ana vətənə.

Bunu unutmamış xalqımız ancaq:
O gün ki, yenidən silahlanacaq.
O gün kəsiləcək zalımın əli.
Düşəcək torpağa zülmün heykəli!
Zülmün atəşilə yanan ürəklər
Bu al qan çilənmiş güllər, çiçəklər,
Səttarxandan qalan bu şanlı bayraq,
Şəhidlər yatağı bu qara torpaq,
Qan ləkəsi alıb qaralan dodaq,
Başı əyilməyən hər təpə, hər dağ –
Hamı bir səsiylə deyir – intiqam!
Bu səsdən alıram şerimə ilham.

1947

SƏNİN NƏYİN VAR

Qəvaməssəltənəyə

Sən, ey alçaq xain, zülmkar Qəvam!
"Peymanı" pozmağa edibsən iqdam.
Quldur bir dövlətə olubsan qulam
Açıq bir gözüm var, sənin nəyin var?
Həqiqət sözüm var, sənin nəyin var?

Vətən duyğusudur bu duyğularım.
Sonsuz diləyim var, xoş arzularım,
Dağlardan möhkəmdir eşqim, ilqarım.
Gözəl Vətənim var, sənin nəyin var?
Çölüm, çəmənim var, sənin nəyin var?

Zülmət məhv eləməz nur saçan günü,
Yaxındır ölkəmin səadət günü,
Bir aydın səhərdir gecənin sonu...
Cahi-cəlalım var, sənin nəyin var?
Parlaq iqbalım var, sənin nəyin var?

Aslanlar yurdudur şərəfli Təbriz,
İşıqlı umudla yaşayırıq biz,
Həqiqətdən doğmuş şanlı firqəmiz.
Amalım, arzum var, sənin nəyin var?
Xəzansız yazım var, sənin nəyin var?

Xoşdur pərvanəyə odlara yanmaq,
Bizlər pərvanəyik ölkəmiz çıraq.
Səndən cinayətlər qalmışdır ancaq.
Şərəfli xalqım var, sənin nəyin var?
Hüququm, haqqım var, sənin nəyin var?

Sən öz vətənini özgələrə sat,
Nə qədər bacarsan xalqını aldat.
Mənimdir gələcək adlı xoş həyat.
Şanlı bayrağım var, sənin nəyin var?
Öz əməl bağım var, sənin nəyin var?

Təbriz, 1946

BOĞAR DALĞASINDA SƏNİ İNQİLAB

Sən, ey insanlığın quduz düşməni!
Hələ qurumamış əllərində qan.
Unutma, yaxşı bil odlar Vətəni
Bir gün yapışacaq sənin yaxandan!

Bilmədin şərafət nədir dünyada,
Nə edib günahsız analar sənə,
Əsla acımadın, aha, fəryada.
Etdiyin sitəmdən doymadın yenə.

Ey qaranlıq gecə, "boğdun" gündüzü –
O gözəl həyatdan qoymadın əsər...
Nə aman sədası, nə fəryad sözü
O daş ürəyinə etmədi əsər.

Yaratdın ölkəmdə faciə, dəhşət,
Çirkin əməlindən çəkinib utan!
Coşur könlümdəki bu dərya nifrət
Boğacaqdır səni kinim bir zaman!

Etdin quduz kimi hər yana hücum,
Doğdu əməlindən fellər, fitnələr.
Həyat olmamışdır ölümə məhkum
Hər gecədən doğar parlaq bir səhər.

Gözlə o günü ki, zaman dəyişər,
Səadət günəşi doğar elimə;
Dedim hər gecədən doğar bir səhər
Məhkum olmayacaq həyat ölümə.

Ölməz tarix boyu sənətim, dilim
Yanıb kül olsa da min dəftər, kitab,
Silaha əl atar yenidən elim,
Boğar dalğasında səni inqilab!..

1947

İNANIRAM O PARLAQ GÜNƏ

Sən ey sərxoş xain yaxşı bir dayan,
Tutacaq ədalət sənə bir divan!
Ölkəmi boyadın yetər al qana.
Bala firqətiylə sızlayır ana.
Yetər dağıtdığın xanimanları,
Xain, bağladığın peymanlar[1] hanı
Sənin də kədərə dönər sevincin
Söylə bu azğınlıq neçindir neçin?
Sən İran mülkünü dollara satdın,
Ellərin ahını göyə ucaltdın.

[1] Müqavilə mənasında işlənmişdir.

Qanla qızarıbdır vətən torpağı,
Zülm ilə xalqıma çəkibsən dağı.
Tapdadın xalqımın haqqın, əmələn,
Cəllad, bir yaxşı bax qanlıdır əlin.
Verdin ellərimi düşmən önünə
Qara pərdə çəkdin işıq gününə.
Xalqımın əməli bilirəm haqdır,
Haqqın al günəşi parlayacaqdır!!!
Bil ki, ölməyəcək ana dilimiz
Nə qədər yaşayır şanlı firqəmiz!
Onda ki, xalqımız edəcək qiyam –
O gün biləcəksən nədir intiqam!
Vətəndir dilimin mehriban sözü
Azəri xalqının açıqdır gözü.
Gər ölsə bu yolda bizim igidlər
Onların qanilə çiçəklər bitər.
Ölərmi bir xalqın tarixi, dili?
Yox, yenə qəhrəman Azəri eli
Azad həyat qurub dincələcəkdir,
Vətənin nicatı tez gələcəkdir!
O yenə çıxacaq bir gün ağ günə.
Mən ki, inanıram o parlaq günə!..

1948

HƏR KƏSİN HƏYATDA BİR DİLƏYİ VAR

Nələr düşünürəm, nələr anıram?
Nədir cəlb eləyən fikrimi bu an?
Dolanır başıma yenə asiman,
Mehriban bu səsi yaxşı tanıram.

Çağırır, çağırır analar məni,
Çatır o fəryadlar ağ buludlara,
Yenə qan boyanan o çöl, o səhra
Hər zaman çağırır o diyar məni.

Duydum cənubdakı sərt ruzgarı,
Komandan uçalan acı naləni,
Gəl deyib, gəl deyib çağırır məni
Xalqımın tarixi yadigarları.

Dinlirəm Babəkin qəlb arzusunu,
Əbədi yaşayan qəzəbini mən.
Aruzu çürümür. çürüyür kəfən –
Bir an unutmadım onun sözünü.

Babalar dilindən eşitmişəm mən
Ölərkən söyləmiş o böyük insan –
Əgər qan yağdırsa sərkəş asiman
Həqiqət günəşi qaralmaz bir an.

Keçir xatirələr, qanlı səhfələr –
Tarix vərəqləri gözüm önündən,
Keçmişə qayıtmaq istəmirəm mən
Lakin unudulmur şərəfli günlər.

İradə pozulmur, ölmür arzular
Yaşayır əsrlər boyu könüldə.
Məsəldir deyərlər bu bizim eldə
Hər kəsin həyatda bir diləyi var.

Əzizdir o dilək hər şeydən ona,
Verir həyatını bu yolda insan.
Sənin də xatirin istəyən zaman
Al mənim qəlbimi, al, dostum, sına!

Mənim də bir arzum, bir məqsədim var
Ona bağlanmışam əzəl günümdən,
Bütün varlığımı alsalar məndən
O canla yaranmış canla da çıxar.

Bu məqsəd, bu arzu Vətəndir, Vətən –
Vətən səadəti, Vətən nicatı.
Çün ondan almışam ömrü, həyatı
Odur məni indi çox düşündürən.

Əzəldən bu adın vurğunuyam mən
Başına dolanan pərvanəsiyəm,
Əgər o olmasa mən bir heç nəyəm,
Çün ona bağladım həyatımı mən.

1948

OLACAQ ÖLKƏMİZ YENƏ GÜLŞƏN

Qızarar gül kimi şəfəq bir gün
Alar əflak onda nurü-ziya.
Bürünər çün Vətən şəfəqlə bütün
Qalmaz heç zülmdən nişan əsla.
Bayrağım asimana yüksələcək
Gözlə, gözlə, Qəvam! o gün gələcək!

Olacaq ölkəmiz yenə gülşən,
O saralmış üzü işıqlanacaq.
Azəristan kimi şərəfli Vətən
El gücündən yenə nicat alacaq.
Səni[1] xalqım o gün ki. xar edəcək
O zaman ölkəm iftixar edəcək.

Xalqımız qeydi-bəndü zənciri
Qıracaqdır cahanda qüdrət ilə.
Vətən uğrunda can verən nəfəri
Yaşadar yurdumuz şərafət ilə.
Ellər öz intiqamını alacaq,
Vətənim onda kamiran olacaq.

Tökülən gül kimi təmiz qanlar
Yaradıbdır şərəfli abidələr.
Tarixə bu mübariz insanlar
Yazdılar qanlarıyla xatirələr.

[1] Qəvaməssəltənəyə işarədir.

Çünki ölməz şərəfli bir amal
Tarixin ölməsi mahaldı, mahal.
Xalqımın məskəni olar dağlar
Vətən azadlıq almayınca inan.
Şairin də ürəkdə həsrəti var –
Rahat olmaz dəyişməyincə zaman.
Bizi qorxutmayır ölüm, zindan,
Ölməyir çünki haqq sevən insan.

1947

TİMSAHIN GÖZ YAŞLARI

1945-ci ildə Cənubi Azərbaycanda Milli hökumət qurulmuşdu. Bir il sonra, həmən gündə İranın irticaçı qoşunu Cənubi Azərbaycana hücum edib orada Milli hökuməti dağıtmış, qəhrəman ana və bacılarımızı öldürmüşdü. Xalqımız hər il "21 Azər" gününü ən böyük bayram kimi, İran hökuməti isə bu günü "Qələbə" günü kimi qeyd edib, "şəhidlərini" yad edir.

Qatil öldürdüyünə oturub ağlayarmış,
Hələ utanmayaraq bir yas da saxlayarmış.
İran, Azərbaycanı qılıncdan keçirərək,
Susdurmuş ölkəmizdə min bir döyünən ürək,
Qəhrəman oğulları boğazlarından asmış,
Kölgə kimi Vətəni qarış-qarış dolaşmış,
Obaları dağıtmış, qarət etmiş sərasər.
Əzablardan kənarda qalmamışdır bir nəfər,
Batırmışdır elimi yenə qara günlərə,
Taxmışdır körpələri parlayan sünğülərə.
Qan çiləmiş atamın ağarmış saçlarına,
Tutub şallaq vurdurmuş qoca vaxtında ona.
İndi o timsah kimi göz yaşları tökür, bax.
O, qarət günlərindən min bir dastan açaraq,
Budur, ağız dolusu şəhidlərdən danışır.

Onun cəllad ürəyi sanki yanıb alışır
Vətənimin, elimin bu dözülməz halına,
Düşmən yanır elə bil düşmənin əhvalına.
Azərbaycan adına bir təranə oxuyur,
O, böhtan atır bizə, min bir yalan toxuyur.
Deyir: İran mülküdür Azərbaycan torpağı,
Yenilməz bir qayadır hər təpəsi, hər dağı.
Lakin demir, zamandır yaralıdır ölkəmiz.
İntizarla ömr edir başı bəlalı Təbriz.
O demir, nələr çəkir yadlardan Azərbaycan,
Yadellilər xalqıma ölkəmdə vermir aman.
Qatil ağız dolusu ölənlərdən danışır,
O bilmir anaların qəlbi bundan alışır.
Düşmən, eşit, qatili yaxşı tanıyar ana.
Danışdığın bu sözlər yaddır Azərbaycana.
Yaxşı bax, anaların qaşı çatılmış bu gün,
Düşüncələr qəlbləri didib-dağıdır bütün.
Qatil, ürəklərimiz çoxdandır ki, dardadır,
Hamı nəsə axtarır, gözlər intizardadır,
Uşaqlar itirdiyi ağ günləri gəzir, bax,
Nahaq axan qanları udan bu qanlı torpaq,
Hər gün yeni bir çiçək yetirir sinəsində.
Min həyəcan duyulur anaların səsində!
Yox, qatil, əməllərin çıxmamış yadımızdan,
Sən bizim körpələri beşikdə boğan zaman
Əllərin qana batmış, tanıyır ellər səni,
Hələ tanıyacaqdır gələn nəsillər səni!
Yazmışdır sinəsinə əməlini bu torpaq,
Onu əsrlər boyu özündə saxlayacaq.
Bax, cəllad, Təbriz bu gün qara şal bağlamışdır,
Azərdə ölənlərə özü yas saxlamışdır.
Çömçə qazandan isti çıxa bilməz, bil ki, sən,
Qara əməllərini unutmayacaq Vətən!

21 Azər, 1956

ANA

Təbriz kədərliydi, sən ağlayırdın,
Gecəydi biz səndən ayrılan zaman,
Pərişan görkəmin, o son sözlərin
Bir an xatirimdən çıxmamış, inan.

Adını dilimə gətirəndə mən,
Sanki, alov alır dodaqlarımı.
Yaxın gəl, yaxın gəl öpüm üzündən,
Öpüm rəngi qaçmış yanaqlarını.

Elə məlul-məlul baxma üzümə!
Baxışın qəlbimə od saçır sənin.
Sən yalqız deyilsən, sıxma qəlbini,
Böyük bir xalqın var, böyük vətənin.

O xalqın, o elin qızısan sən də,
Onun qüdrəti də, şöhrəti də var.
Qəhrəman ölkəmiz sarsılmamışdır,
Soyub taladısa onu yağılar.

Bilirəm, çox sıxır səni ayrılıq,
Əsarət dünyası başına dardır.
Lakin unutma ki, hər bir gecənin
Min bir şüa saçan gündüzü vardır.

Əlimdən nə gəlir? Demə bir daha,
Demə ki, qocayam, saçlarım dümağ.
Vətən öz qəhrəman oğlu, qızını
Hər zaman, hər zaman gənc saxlayacaq.

Alnının xətləri, bəyaz saçların
Keçmiş həyatından bir yadigardır.
Hörmət o saçlara, nifrət keçmişə,
Bu günün öz adı, mənası vardır.

Qalx ana, qalx ana! səni döyüşə
Çağıran öz qızın, öz vətənindir.
Bax, yanır odlarda odlar diyarı,
Bu Vətən, bu torpaq, bu el sənindir!

1949

DANIŞIR ANAM

Sən qürbətdə qalalı,
Qürbəti sevmişəm mən.
İndi əvvəlkilər tək
Haray çəkib demirəm:
Haray qürbət əlindən...
Sən gedəli vətənim,
Mənə doğma torpağım,
Qürbət olmuşdur inan.
Sən məndən uzaqdasan.
Elə bil ki, sənlə
İtirdim rahatlığı,
İtirdim səadəti,
Qəlbimdəki arzular
Köçüb getdi sənlə,
Ürək səni arzular.
Sənsiz doğma diyarım,
Sənsiz yaşıl çəmənim
Gözümə boz görünür.
Xəyalım gecə yarı
Otağına sürünür,
Səni axtarır, gəzir...
Elə bil ki, gəncliyim,
Uçub getdi sənlə.
Dinlə, qəlbimi dinlə.
Qəlbim uzaqlardadır.
Ömr etdiyin o diyar
Mənə doğma, əzizdir.
Bilirəm o yerlərin
İşıq saçan göyləri
Günəşdən də təmizdir.

Dünyanın hər yerində
Yaşamış olsan da sən
O yeri xəyalıma
Məskən eyləmişəm mən.
Çünki öz vətənimdə
Çölümdə, çəmənimdə
Sənsiz qərib kimiyəm.
Yalqızam göylərdəki
Ulduz kimi gecələr.
Yalqızam gecə yarı,
Yalqızam axşam-səhər.
Sən qürbətdə qalalı,
Qürbət həsrətindəyəm.
Sənə illərdən bəri
Qürbət vətən olalı
Qürbət niyyətindəyəm.
Heç olmasa sən inan,
Yaşadığın o məkan
Ömrüm, həyatım qədər
Əzizdir, qiymətlidir,
Sənsiz çəkmişəm nələr...
Sən qürbətdə qalalı,
Sənə illərdən bəri,
Qürbət vətən olalı
Qürbəti sevmişəm mən.
İndi əvvəlkilər tək
Haray çəkib demirəm:
Haray qürbət əlindən...

O GÖYLƏRİN ALTINDA

O göylərin altında səni tərk edən zaman,
Tələsik addımlarla mən çıxanda otaqdan,
Doluxsundun, o zaman beşcə yaşın var idi.
Üzünə sel tək axan odlu göz yaşlarıydı.
Beş yaş hara, sən hara, bu qədər əzab hara?
Sən hara, körpə quzum, sonsuz iztirab hara?

Düşünürdüm, haraya, neçə vaxtlıq gedirdim,
Doğma yurdu, anamı, səni, onu
Bəlkə də əbədi tərk edirdim.
Kim bilirdi, nə zaman qayıdacaqdır bacın?
Kim əlacın eyləmiş, ayrılığın əlacın?
Tale bəlkə əbədi məni sizdən ayırdı?
– Bəsdir, get – deyə, anam sonsuz tələş içində
Hey anları sayırdı.
Dayanıb heykəl kimi sizə, baxırdım sizə,
Baxırdım pəncərədən doluxsunmuş Təbrizə.
O mənə sanki, "getmə", "getmə" – deyirdi, inan,
"Səni öldürəcəklər" deyirdiz bir ağızdan.
Nə etdimsə, gözümdən bir gilə yaş çıxmadı,
Sonsuz dərdim, kədərim
Nədən ötrü, bilmirəm, divarları yıxmadı.
Bahar harda gəzirdi,
Qış idi, qarlı bir qış.
Görürdüm ki, nə sizdə, nə də ki, etiraza
Məndə taqət qalmamış.
Siz küçədə qaldınız, küçə... bir dəstə uşaq,
Gedirdi ayaqlarım sözümə baxmayaraq.
Göz yaşları qəlbimə, ürəyimə axdı hey,
Özüm getdim, gözlərim sizə sarı baxdı hey.
Siz unudub hər şeyi, məni düşünür, məni,
Mənsə sizi düşünür, düşünürdüm ölkəni.
Dönüb son dəfə baxdım, bu dərd necə ağırdı,
Küçənin divarına söykənib qalmış anam,
Getdiyim daş yollara min həsrətlə baxırdı.
Elə bil ki, bilirdi hicran uzun çəkəcək,
Sinəsində aramsız vururdu o gün ürək.
Bəlkə görüşmədik heç, düşünürdün o zaman,
Biz yenə görüşərik, uzun çəksə də hicran.
Hər şey dəyişib dönür, sən ki, yaxşı bilirsən,
Səni nə sakit edir, nə də aldadıram mən.
Özün yaxşı bilirsən, həyat, zaman dəyişir,
Təkcə həyat, zaman yox, həm də insan dəyişir.
Olanlar yox olanda, yoxlar dönüb var olur,
Səhər açılan çiçək axşam düşəndə solur.

Zaman dəyişir, bəli, hər şey dönüb dəyişir,
Günəş batır hər axşam, səhər yanıb alışır...
İllər arxada qalmış, iyirmi beş yaşın olur.
Bacınsa qırxı ötmüş, gənclik saralıb-solur.
Vətən yenə güləcək, bunu bir vədə sanma,
Bahar gəlir, qardaşım, boş sözlərə inanma!
Sən bizim əməlləri nə mənasız, nə boş bil.
İnanma düşmənlərə,
Gördüyümüz o işlər elə xəyanət deyil.
Biz vətənpərvərlərik, xainlər danır bizi,,
Özü satqın olanlar, bil, satqın sanır bizi.
Bizim məqsədlərimiz:
Elə sonsuz səadət,
Elə ağ gün diləmək,
Bir də azadlıq olmuş,
Bu məqsədlər yolunda, karvanımız, qardaşım,
Nə dönmüş, nə yorulmuş.
Bu yolda milyon ömür, milyon həyat qoymuşuq,
Mənim qol-qanadımtək milyon qanad qoymuşuq.
Mən öz əməllərimlə yaratmışam bir həyat,
Yeni ömür dastanı, unudulmaz milyon ad.
Biz qalxıb yüksəlmişik, düşmən isə alçalır,
Gecə köçmək üzrədir, bil, səhərə az qalır.
O göylərin altında oyanırsan hər səhər,
Anam öz yatağından sənlə qalxır bərabər,
Anam oxşayıb səni, öpərək yola salır,
Sonra tanış otaqda yenə də tənha qalır.
Nə etsin yazıq qadın,
İtirmişdir bu yolda atamı da, məni də.
Səni qoruyur indi,
Bilirəm doğmaları itirmək çox çətindi.
Düşünürəm, bilirəm nələr düşünür anam,
Ötən ağır zamanlar çıxmamışdır yadından.
O, düşünür atamla son görüşü, son günü,
Ürəyində hələ də bağlı qalmış düyünü...
Yadında saxlamışdır o, dərdi, kədəri də,
Atamdan ayrıldığı o qanlı səhəri də.
Onun çəkdiklərini yazsan bir kitab dolar,

Danışsan həyatını, yazsan bir tarix olar.
Axşam o gedən oldu, geri dönmədi atam,
Bu dərdlərin əlində nələr çəkmədi anam.
O, azadlıq istədi,
Sürgün oldu qismәti.
Səadət carçısının
Bu oldu səadəti.
O cavan idi hələ,
Qırx yaşı olmamışdı.
Üzündəki təravət saralıb-solmamışdı.
Sizi yalqız böyütdü zərif, zəif bir insan,
Yıxılmadı, dönmədi, əyilmədi heç zaman.
Sizi yaşatdı anam, itirdisə də onu;
İtirdisə əvəzsiz olan ömür dostunu.
Qapısını yağılar döydü bəlkə min kərə,
Vuruşdu, qalib gəldi bütün çətinliklərə.
Aparıb-gətirdilər, tutub saxladılar da,
Özü heç ağlamadı, ona ağladılar da.
Belə olur həmişə igidlərin anası,
Belə olur bu odlar ellərinin sonası.
Hər kəsin bu dünyada bircə həyat yolu var,
Şərəflə ömür sürür elə sadiq olanlar.
Anam bu yola sadiq, atam vuruşan əsgər,
Həyatımı mənim də bilmək istəsən əgər,
Sədaqətlə, qardaşım, bu yolda çalışmışam.
Sönməmişəm bir an da, məşəltək alışmışam.
Yabanı oğlar üstə cığırlar açım, deyə,
Qatı qaranlıqlara işıqlar saçım, deyə,
Yaşamaq istəyirəm alışıb-yanmaq üçün,
Bilirsən, doğulmuşam yanıb odlanmaq üçün.
O göylərin altından uzaqda olsam da mən,
Vətən səadətiçün vuruşmuşam ürəkdən.
Fəqət sən o göylərin, səmanın altındasan,
Sən tanış küçələrdən ötüb keçdiyin zaman,
Xatırla tarixinin şanlı səhifəsini.
Min doqquz yüz qırx beşi...
O vuruş səhnəsini.
Unutma bircə şeyi, bir zamanlar olacaq,

Azadlığın yolunda bəlkə qanlar olacaq.
Yaşımın yarısıdır indi sənin də yaşın,
Vətən üçün, el üçün indi çatılsın qaşın.
Bu yolda ölənləri, itənləri düşün sən,
Atamı xatirinə gətir, məni düşün sən.
Mən sən yaşda olanda üsyan deyə bağırdım,
Elləri azadlığa, ağ günlərə çağırdım.
O zaman mənə, indi sənə göz dikmiş Vətən,
Bil ki, bizə həmişə, yenə göz dikmiş Vətən.
Demirəm qocalmışam, nəfəsim buzlar qırar,
Önümdə düşmənlərim yenə köməksiz durar.
Biləyim nazik isə, dərdim ağırdır, ağır,
Sən məni, köməyinə gələrəm, yenə çağır.
Cavanların içində yeni bir cavanam mən,
Cavanlığın özünə çünki pasibanam mən.
Yadımdadır ayrılıq, yadımdadır göz yaşın,
Yaşımın yarısıdır, qardaş, sənin də yaşın.
Gələcəyin, ağ günün, həyatın özü səndə,
Xalqımın, vətənimin, elimin gözü səndə.
Yeniliyə, həyata, gələcəyə dayaqsan,
Həyatda əbədi yox, adi qonaqdır insan,
Fəqət qalır dünyada yaxşı ad, yaxşı əməl.
Vətənini, elini düşün hər şeydən əvvəl.
Dağ dağa qovuşmasa, el elinə qovuşar,
O göylərin altında sənin çox dostların var.
Biz sənlə yenə də görüşərik, inan sən.
Bunu özgə söyləmir, qardaş, mən deyirəm, mən.
Hicran çatmış yükünü, vüsal yenə qovuşar,
Qış yığışıb köçməyə, yenə gələcək bahar.
Vətən yenə bizimlə ağ günlərə çıxacaq.
Tanış eyvandan bizə, ay, ötən günlər kimi,
Min həsrətlə baxacaq.
Anam samovar qoyub, çayı dəmləyəcəkdir,
O göylərin altına ağ günlər gələcəkdir.
Biz çox uzaqlarda da yaşadıq əlimizdə...
Biz vətənpərvərlərik, vətəndir dilimizdə.
O göylərin altında büsat quracağıq biz,
Öz bayram paltarında görünəcəkdir Təbriz.

BAYATILAR

Gözəlim ana Təbriz,
Yaralı sona Təbriz,
Sənsiz keçən günlərim
Gələrmi sana, Təbriz?

Sən gözümün işığı,
Ömrümün yaraşığı,
Şimşək qanadlı tərlan,
Zülmətlər üstə şığı.

Gecə-gündüz oyaqsan,
Ellərimə dayaqsan,
Azadlığın yolunda
Sən qızıl bir mayaksan.

Ağzımızın dadısan,
Qəlbimizin odusan,
Bisütunlar uçuran
Azadlıq Fərhadısan.

Vüqarındır Savalan,
Yaramızdan hov alan,
Səttarxanı yada sal,
Tərlan kimi havalan.

Al qanın Araz oldu,
Qəlbin yanar saz oldu.
Buludların dağıldı,
Göylərin ayaz oldu.

Bakı Təbrizdən uzaq,
Oldunuz bizdən uzaq.
İnsan necə ömr edər
Könüldən, gözdən uzaq.

Əzizim, yaxşı dolan,
Həmişə yaxşı dolan.

Neçə ömür yaşayır
Özündən sonra insan.

Əzizim, izim qalar,
Yollarda izim qalar,
Sənin qara gözündə
Həmişə gözüm qalar.

Əzizim, dağlar üstə,
Dağ vurdun dağlar üstə,
Bülbül olub uçaydıq
Təbrizdə bağlar üstə.

Əzizim aşıb-daşar,
Sel gəlib aşıb daşar.
Dağ-dağa qovuşmasa,
El-elinə qovuşar.

Səhər güllər açılır,
Günəş gülə saçılır.
Desələr, inanma gəl –
Sənsiz könlüm açılır.

Bizim ellər gülüsən,
İncə bellər gülüsən.
Sənə gül necə deyim,
Sən ki, güllər gülüsən.

Mən öləndə ağlama,
Ürəyimi dağlama,
Dünyadan doymamışam,
Gözlərimi bağlama.

Əzizim, yaman oldum,
Yaxşıkən yaman oldum.
Həmişə yanan idim,
Yenə də yanan oldum.

Əzizim, bir dənəsən,
Yaqutsan, dürdanəsən,
Mənimçün bir dənəydin,
Yenə də bir dənəsən.

Təbriz, Zəncan, Marağa,
Salmış məni sorağa.
Yaxınlıq arzuladım,
Niyə düşdüm uzağa.

Gözündə var xumarlıq,
Sənsən qəlbimə varlıq.
Sənsiz hər yerdə dünya
Edər başıma darlıq.

Hər dərdin dərmanı var,
Hər qəlbin sultanı var.
Öldürmə aşiqini
Hər qanın bir qanı var.

Dağlar başı dumandır,
Uzaq durma, amandır,
Ayrılığın bir yana
Vəslin daha yamandır.

Kaş axan göz yaşıtək,
Səni unutsun ürək.
Gözəllərin vəfası,
Rəhmi bu imiş demək.

Səni gözlər gözlərim,
Ürəkdə çox sözlərim.
Səni görəndən bəri
Neçin ağlar gözlərim.

Gəl, ey sabah yeli sən,
Uçum qanadında mən.
Görüb sevəndən bəri
Taqət uçmuş dizimdən.

Gənclik solmaz bahardır,
Onun min hüsnü vardır.
Cavan ikən qocaldım,
Dünya başıma dardır.

Arzular, ay arzular,
Qəlbimdə çox arzu var.
Qara günlü ürəyim
Sənə ağ gün arzular.

Hava qaranlıqlaşır,
Dərdim başımdan aşır.
Yarım, səni görəndə
Ağlım, fikrim dolaşır.

Əzizim, qıyqacısan,
Həm şirin, həm acısan.
Həm sevgim, məhəbbətim,
Həm başımın tacısan.

Əzizinəm bir də bax,
Ömür keçir bir də bax.
Həyat axır Kür kimi,
Ağ saçına Kürdə bax.

Əzizim baxdı getdi,
Nur kimi axdı getdi.
Mən ona neyləmişdim
Könlümü yaxdı getdi.

Sevgisiz ömür yarı,
Sənmisən ömür yarı
Çağır görüşə gəlim
Bu yarı yoldan barı.

Sən söhbətim, sən sazım,
Sən baharım, sən yazım,
Sən poz hicran sözünü
Vüsal sözünü yazım.

Toy ola, düyün ola,
Sabah yox, bu gün ola.
Kaş insan səadəti
Hər şeydən üstün ola.

Bizi yada salan var,
Qara gözü dolan var,
Açıl, vətən yolları,
Gözü yolda qalan var.

QƏZƏLLƏR

Gözlər yoruldu, harda qalıb bəs səhər, hanı?
Qasid qayıtdı gəldi, Vətəndən xəbər hanı?
Zülmət gecə yetər bu qədər nalə etdiyim,
Bu nalənin özündə olan bir əsər hanı?
Saqi, dayanma sarsılıram bir şərab ver!
Hicran qəmindən odlu olan bir kədər hanı?
Az gül sən ahu-zarıma, ey bivəfa təbib,
Bəs vəd etdiyin mənə o vədələr hanı?
Qanlar töküldü neçə dəfə etdik inqilab,
Axır zəfər çalındı, soruş bəs zəfər hanı?
Biz işlədik, biz əhdimizə eylədik vəfa,
Lakin işin özündən elə bir səmər hanı?
Soldu çəmən, tükəndi ömür, yandı el-oba,
Artıq cavab vermək üçün bir nəfər hanı?

Dildə, ürəkdə bir də səni yad etmərəm,
Bir də könül evin belə bərbad etmərəm.
Getdin yolun uğurlu, geri dönmə bir daha.
Bir də xəyalın ilə könül şad etmərəm.
Heyhat, gör xəyalın ilə göz dikəm yola,
Yox-yox bu dərdi qəlbimə icad etmərəm.
Biganə etmişəm gözümü qanlı yaşlara,
Sən tək vəfasızı daha naşad etmərəm.

Bir də gözüm o gözlərinə gər sataşsa, bil
Eşqin əlində ah ilə fəryad etmərəm,
Bir də təbəssümün üzünə xor baxam əgər,
Hicran qəmində hər gecə bidad etmərəm.
Dərdin əlacını araram tək özüm, fəqət,
Biganədən bu dərdimə imdad etmərəm.
Eldə vəfalı tək tanınan qəm ərusuna,
Sən tək vəfasızı daha damad etmərəm.
Abad olan könül evini, öz əlimlə bil,
Biganələrlə bir daha bərbad etmərəm.

Hər qədər səslədim yenə canan eşitmədi.
Etdim yanında nalə və əfqan eşitmədi.
Durdum yol üstə hər səhər-axşam görüm deyə
Durdum həmişə sakiti pünhan eşitmədi.
Yandım amandı, getmə, ayaq saxla bircə an,
Mən daima dedim, o sa, bir an eşitmədi.
Hicrin əlində odlu bulud tək çaxanda mən
Göylər alışdı ol məhi taban eşitmədi.
Hər dərdə var tabım, dözərəm vəslin eşqinə,
Səd heyf arzumu acı hicran eşitmədi.
İllər əlində sındı bu şümşad qamətim
Sındı, yıxıldı sərvü xuraman eşitmədi.
Dostlar deyəndə sizdə çatışmır əməl və iş,
Düşmən atanda şairə böhtan eşitmədi.
Fəryad eylədim hanı azadlığım mənim?
Səs düşdü hər yerə fəqət İran eşitmədi.

Təbrizə həsrət qalan bir şairi divanəyəm,
Kaş gəzsin bircə gün əllərdə divanım mənim.
Uçdu qəlbimdən bütün vəslin, vüsalın həsrəti,
Onda ki, girdi qapımdan şəbi hicranım mənim.
Sorma məndən bir daha aşiqlərin sevdasını,
Yandırır bil sinəmi bir dərdi pünhanım mənim.
Parla ey azadlığın nuru, gəl ey sübh ümidim
Bir əsirdir yadlara işıqlı dövranım mənim.
Yandı şair onda ki, yandı könül, yandı bu can,
Onda ki, düşmənlərə dost oldu cananım mənim.

Qışdan yoruldu qəlbim, kaş ki bahar olaydı,
Göydən bulud köçəydi, gün aşkar olaydı.
Baş qaldıraydı yerdən, güllər yenə çəməndə,
Bülbüldə gülə qarşı min etibar olaydı.
Yurdumun göylərində yanaydı min-min ulduz,
Ay göyləri gəzən bir nazlı nigar olaydı.
Ey kaş, səs verəydi bir də səsimə dağlar
Quşlar köçüb gələydi, eldə bahar olaydı.
Ey kaş, ney səsindən çöllər dilə gələydi,
Dost məclisində şadlıq, toy bərqərar olaydı.
Ey kaş, gözlərimdə bir də güləydi gözlər,
Üzlər ələmdən ayrı bir gülüzar olaydı.
Sus intizar qəlbim, dinlə, budur gələn var,
Ey kaş, bu gəlişlə nazəndə yar olaydı.
Təbriz olaydı, dostlar, bir məclisi şəbana
Bir mən, bir yanan şam, bir Şəhriyar olaydı.

ÖLMƏZ QƏHRƏMAN

(*Poema*)

Proloq

Uzun qış gecəsi, aylı bir gecə...
Yenə böyük arzu, böyük düşüncə
Budur uzaqlara aparır məni,
Əmr edir söyləyim bir faciəni.
Mənimlə yaranmış, dostlar, bu adət:
Açıq olmalıdır sözündə insan.
Könül kimə qarşı bəslərsə nifrət
O hissi söylərəm ona açıqdan.
Qanlı qanunlara üsyan yaratmaq!
Mənim məramımın şüarıdır bu,
Mənimlə yaşayır bu fikir, duyğu,
Bu hissdir oxşayan qəlbimi ancaq.

Günahsız bir qızın həyatına mən,
Dostlar, acıyıram hər an ürəkdən.
Onun varlığını tapdayanlara
Əlimlə qazıram qaranlıq məzar,
İnsanlıqdan uzaq bu insanlara
Qələmimsə ölüm hökmünü yazar.
Hansı insaniyyət qanunlarında
Vətənpərvərlərə ölüm yazılmış?
Ancaq Ağ evlərin salonlarında
Bəşərə qara gün, zülüm yazılmış.
Oxucum, uydurma deyil bu dastan
Canlı şahid kimi danışım sənə –
Qanlı cinayəti. Deyək hər zaman:
Ölüm! Orta əsrin vəhşilərinə!

* * *

Sümərin kəndidir. Yanır çıraqlar,
Əsir şiddət ilə bayırda ruzgar.
Yer üzü qar ilə örtülmüş tamam,
Külək qapıları hey döyür müdam.
Ulduzlar göz vurur, gözdən itərək
Üfüqdən boylanır, ay bir gəlin tək.
Bir an işıq saçır qarlar üstünə.
Sonra buludlarda qeyb olur yenə...
Çaqqallar ulaşır dağlarda bəzən...
Axan buludlardan əsən küləkdən –
Dəyişir şəklini hər an təbiət,
Sanki dəyişməkçin yoxdur nəhayət.

* * *

Budur kənd klubu, yanır çıraqlar,
Əsir şiddət ilə bayırda ruzgar.
Təbiət bayırda sərtdirsə bu dəm,
Bu yerdə, salonda başqadır aləm.

Peç yanır, qızışır salon anbaan.
Burda uşaq kimi sevinir insan.
Budur gözləyirlər salondakılar...
Üzlərdən duyulur ağır intizar.
İclası açaraq sədr bu zaman,
Sonra başqasına söz verir haman.
Üçüncü danışan qəhrəmanımdır,
O mənim öz qəlbim öz vicdanımdır.
"Yoldaşlar, məsələ aydındır sizə,
Gərək nümayəndə getsin Təbrizə.
Bizim el adından özünüz seçin,
O da can yandırsın elçin, vətənçin".

* * *

Oxucum, tanış ol, Səriyyəylə sən,
Onun həyatını yaxından öyrən!
O elin fəxridir - şahsevən qızı
Cənub göylərinin parlaq ulduzu.
O bizim məramın sadiq yoldaşı,
Könüllər dostudur, ellər sirdaşı.
Mərdlik, qəhrəmanlıq, bir də sədaqət,
Mətanət, nəcabət, vəfa, şərafət
Ona öz xalqından bir yadigardır,
Onun dildə gəzən şöhrəti vardır.
O yeri gələndə cəbhə oğludur,
Qəlbi düşmənlərə kinlə doludur.
O firqə əmrini bir fərman kimi,
Yerdə qoymamışdır qəhrəman kimi.
O yeri gələndə sadiq bir ana –
Kimi sarılacaq öz ovladına.
Öpüb oxşayacaq ürəkdən onu,
Deyəcək balamın xoşbəxtdir sonu.
Vəsf etmək nə lazım, bu əsərdə sən,
Onu çox yaxından öyrənəcəksən.

* * *

Bu gün təbiətdə bir təmtəraq var,
Ağ geymiş gəlin tək vüqarlı dağlar...
Bayırda şaxtadır, fasiləsiz qar
Yağdıqca örtülür yollar, cığırlar.
Kəndə nə gələn var, nə də bir gedən.
Səadət hakimdir bu yerdə bilsən.
Hər evdən, obadan qalxır tüstülər.
Burdan yad ellərə qaçıb qəm-kədər.
Ocaqlar sönməmiş indi bir ildir,
Hamı bu həyatın qədrini bilir.
Uşaqlar günəşlə oyanır səhər,
Yoxdur bu yerlərdə aclıqdan əsər.
Hamının yeməyə bol çörəyi var,
Evə qış məhsulu toplamışdılar.
Ürəklər də gülür, gözlər də gülür,
Üzlərdən səadət nuru tökülür.
Səriyyə evdədir, körpəsiylə o
Danışır ana tək öz səsiylə o.
Onun yuxusu var, hiss edib bunu,
Səriyyə qaldırır körpə oğlunu.
Öz ana dilində o laylay çalır,
Səssiz səhralarda bu səs ucalır.
Xumar gözlərini yumur körpəcik,
Çəkir, Səriyyəsə yatmayıb, keşik.
Artıq yuxlamışdır körpə bu zaman
O şirin yuxuda gülür ucadan.
Könül şad olarsa həyatda əgər,
İnsan yuxuda da sevinib-gülər.

* * *

Şiddətli qar yağır yenə durmadan,
Ətrafı bürüyür qaranlıq duman.
Dağlardan hiddətlə sərt külək əsir,
Hər yolçu mənzilə doğru tələsir.

Səriyyə tərk edir bu dəm oğlunu,
Yaşlı anasına tapşırır onu.
Mənim qəhrəmanım indi at üstə,
Uçur eldən iti bir qartal kimi,
Gah sürətlə çapır, gah da ahəstə
Bu iş bəzisinə bir mahal kimi
Görünür. Yetişən söyləyir ona:
"Gedib düşəcəksən bu gün çovğuna.
Gəl bu səfərini sən qoy sabaha.
Anan başlamasın fəryada, aha.
Yollar bağlanmışdır görürsən bütün,
Dərələr, dağlar da örtülmüş bu gün,
Gedib bir zavala uğrasan, qızım.
Qalmaz varlığından iz, nişan, qızım!..
Kəndin yollarını bilirsən özün,
Çovğunu, tufanı görür ki, gözün",
Səriyyə gülərək baxır onlara
"Zaval qorxağındır, qorxmayanlara –
Ölüm də, zaval da çox yabançıdır,
İradə zərbədir, qüdrət qamçıdır" –
Deyib bu sözləri ayrılır bu dəm
Onun gözlərində yeni bir aləm –
Canlanır. Qar isə yağır durmadan
Ətrafı bürüyür qara bir duman.
O firqə əmrini bir fərman kimi,
Yerdə qoymamışdır qəhrəman kimi.

* * *

Dan yeri sökülür, ağarır hava,
Xoruzlar banlayır, ayılır oba.
Açır gözlərini səhər yuxudan
Artıq nə qar vardır, nə el, nə duman.
Yayır tellərini günəş dağlara
Öz zəif nurundan sanki aypara –
Artıq utanaraq, gizlənir həmən
Günəşin altında gülür çöl, çəmən.

Qoyunlar yönəlir dağlara sarı
Səsləri bürüyür bütün diyarı.
Sürü dağ döşünə tələsir ota,
İnsan əməyidir bəzək həyata.
İnsanlar elm ilə yüksəlir ancaq.
İllərlə dərs üzü görməyən uşaq,
Əlindən kitabı yerə qoymayır,
Oxuyur, oxuyur yenə doymayır.
Vaxtilə zindana atılan qızlar,
Bir qul tək alınıb, satılan qızlar,
Ərbabın əmrilə əro gedənlər,
Öz qul həyatına nifrət edənlər –
İndi sevdiyi tək qurur həyatı,
Qadir əlləriylə o kainatı
Dəyişir kökündən. Bu səadəti,
Əbədi yaşatmaq bu hürriyyəti –
Onun həm məramı, həm arzusudur.
Bununçün çalışır, ürəkdən, budur.
Kənddə nə ərbabın, nə xanın artıq,
Hökmündən, zülmündən qalmamış nişan:
Döyür hər qapını "aç", – deyə – şadlıq,
Ədalət hakimdir, dəyişmiş zaman.
Dostlar, çox gözəldir bir ölkədə, bax,
Ədalət qanunu hökm etsin ancaq.
Qanun qarşısında bütün insanlar,
Bərabərsə, orda ədalət də var.

* * *

Gecədir. Şam yanır, Səriyyə yalqız...
Səmada parlayan işıqlı ulduz –
Boylanır otağın pəncərəsindən,
Onun saf qəlbini oxşayır həmən.
Səriyyə seyr edir, heyrandır yenə,
Bu səssiz axşamın gözəlliyinə.
Düşünür, düşünür sanki bu zaman
Canlanır gözündə başqa bir cahan.

Bədbəxt şahsevənlər, sonsuz bir səhra...
Şikayət dil açır baxırsan hara!
Köçəri bir həyat, qəmli çadırlar...
Gecədir gəlinlər, qızlar yatırlar.
Yalnız bir Səriyyə oyaqdır hələ.
Gözlərindən yuxu uzaqdır hələ.
Çıxıb çadırından baxır göylərə.
Çatmır şikayəti sağır köylərə.
Dolaşıb səhranı fikri pərişan,
Qayıdır çadıra ürəyində qan.
Oxucum, haqlıydı qəhrəmanım bil,
Köçəri yaşamaq heç asan deyil.
Yaşamaq səhrada, yemək səhrada
Söyləyin asanmı məgər dünyada?
Orda yaratmaq da, qurmaq da yoxdur.
Yaranmaq mənasız, əzabsa çoxdur.
Vətən torpağında qərib yaşamaq
Azad insanlara yaraşmır ancaq.
Düşünən qəlb üçün ağırdır bu hal...
Oxucum, Səriyyə elə bu minval –
Öz yurdunda belə, qərib bir həyat
Keçirib, arardı buna bir nicat.
O öz keçmişini andığı zaman,
Açaraq qapını girdi qəhrəman:
– "Yenə də duyuram üzündə məlal.
İnan yaraşmayır sənə bu əhval,
Yenə düşüncəyə, fikrə dalmısan?
Bizimdir bu həyat, bu yeni dövran.
Bizi salamlayır bir xoş gələcək,
Bundan daha gözəl günlər gələcək.
Artıq keçmişləri deyil, bu gündən
Yalnız gələcəyi anmalısan sən." –
Həyat yoldaşının uca çiyninə
Səriyyə başını qoyur bu zaman.
Gözlərində təmiz bir eşqin yenə
Sönməz bir şöləsi parlayır bu an.
– "Əzizim, haqlısan, özüm bilmədən,

Bir an keçmişimi xatırladım mən.
Sıxdı ürəyimi çəkdiyim qəmlər,
Getdi qara günlər, getdi o dəmlər.
Artıq bir ildir ki, biganəyəm mən,
Kədərə, qüssəyə, ələmə bilsən.
Artıq elim xoşbəxt, yurdum da xoşbəxt...
Gülür gözlərimə səadət, həyat.
Əzizim, inan ki, bu səadəti
Əbədi yaşatmaq borcumdur mənim.
Bax buna bağlıdır elin həyatı
Bununçün çalışır ana vətənim.
İndi arzum budur qəlbimdə yalnız,
Ölkəmin baharı görməsin xəzan.
Vətən göylərində parlayan ulduz,
Saçsın gur işıqlar qəlbimə hər an".

* * *

Gecə... Mürgüləyir yenə təbiət.
Hamı istirahət bəstərindədir.
Səriyyə yatmamış, oyaqdır fəqət –
Göydə "yeddi qardaş" dan yerindədir.
Səriyyə çəkməyir gözünü bir an,
Masanın üstündə olan kitabdan.
Kitabın mavi rəng cildinin üstə
Oxuyur yazılan bu sözləri:
"Azad sovet qadını"
Bunu təkrar edib, bir də ahəstə
Sonra da orada görüncə tablo –
Gözünü çəkməyir şəkildən bir an
O şəklin mənalı baxışlarından.
O tablo göstərir gözəl bir qızı,
Baxışında məna, alnında vüqar.
Döşünün sağında Əmək Ulduzu,
Solunda parlayan bir ordeni var.
Səriyyə düşünür dərindən-dərin.
Sanki vurğunudur o bu lövhənin.

"Bu adı daşıyan nə bəxtiyardır,
Bu adda dünyanın ürəyi vardır"
Onunla danışır bir yoldaş kimi.
Ən yaxın dost kimi, vətəndaş kimi.
"Bu ad səni ayırır dünya qadınlarından –
Bu ad çox bəxtiyarlıq vermiş görürəm sənə.
Mən də bu ağ günümü sənə borcluyam, hər an,
Dünya ümid gözünü dikmiş sənin ölkənə.
Sənin diləyin azad, eşqin, istəyin azad,
Elin, vətənin azad, işin, əməyin azad.
Mən də səndən öyrənib olaram sənin kimi,
Qoy mənim də vətənim olsun, vətənin kimi.
Səni ayıran budur, layiqsən həmişə sən,
Dünya qadınlarına ordan yol göstərəsən".
Onu düşüncədən ayırır ana.
Üzünü tutaraq doğma qızına:
"Ay bala, dincəlib yatsana bir az,
Gecəni gündüzə qatmaq ki, olmaz".
"Ana, get rahat ol, gəlməyir yuxum,
Bilsəydin nə qədər şirindir duyğum.
Bilirsənmi nədir bunlar, ay ana?" –
Sevincək, kitabı göstərir ona.
– Ana, bilirsənmi qəlbimdə nə var?
İnsana can verir şirin arzular.
Bilsəydin könlümün həsrətini sən.
Böyük bir ümidlə yaşayıram mən".
– Bala, nə olmuşdur, qəlbində nə var?
Versin istəyini bir pərvərdigar.
– Ana, parçalanmış bir ürək ki, var,
O necə sağalar, necə sağalar?
– Qızım, bəllidir ki, birləşsin gərək
İkiyə bölünən böyük bir ürək.
– Ana, yaxşı dedin, birləşsin gərək
İkiyə bölünən böyük bir ürək.
Onda qoy dibindən qurusun Araz.
Bir qəlbin heç iki sahibi olmaz
Ana xəyallara dalır bu zaman.

Səriyyə nigaran soruşur ondan:
– Nə üçün köksünü ötürdün belə?
– Mən də sənin kimi doğma bir elə
Çoxdandır həsrətəm, həsrətəm, bala.
Kim istər arzusu ürəkdə qala.
Təəssüf nə edim qocaldım fəqət,
Qızım, sən o günü görərsən əlbət.
– Sən də görəcəksən, fikir etmə, ana!
Məyusluq yaraşmır, yaraşmır sana.
– Ana, bu arzudur yaşadan məni,
Qaldırım göylərə mən bu ölkəni.
Bir an düşüncəyə dalır Səriyyə
O şirin arzular açınca qanad
Onu bu xəyallar qaldırır göyə
Budur gözlərində dəyişir həyat:
Arazın üstündə yeni körpülər –
Salınır. Köhnədən qalmayır əsər.
Budur, Culfa boyu gedən maşınlar
Təbrizdən qayıdır, Bakıdan gəlir.
Qovuşur ikiyə bölünən yollar,
Həyat gözlərində yenə yüksəlir.
O Muğan düzünü duyur bir anlıq.
Budur, Mingəçevir Təbrizə işıq –
Yayır. Hər tərəfdən bəzənir şəhər,
Enir yer üzünə gülgün şəfəqlər.

* * *

Haman kənd klubu, yanır çıraqlar,
Bayırda hökm edir şaxta, boran, qar.
Salonda hakimdir yenə intizar,
Üzlərdə nifrət var, gözlərdə kin var.
Hər kəs öz fikrini söyləyir budur,
Üzlərdə intiqam hissi duyulur.
Salon "ölüm" deyə çağırır ancaq.
Qan içən düşmənin xəyanətinə
Qanlı ölüm yazır cavab olaraq,
And içir Babəkin şərafətinə.

Əllər qalxır göyə birlikdə bəzən
Kütlə dalğalanır sanki bir ümman.
"Ya zəfər bu yolda, ya ölüm". Həmən –
Yerindən söyləyir bizim qəhrəman.
Səriyyə kürsüyə qalxır bu zaman,
Dəniz tək coşqundur gurlayan səsi.
Danışır qəlbində böyük həyəcan,
Salonda duyulmur insan nəfəsi.
"Yoldaşlar, məsələ aydındır sizə,
Dayaq olmalıyıq bir-birimizə.
Düşmən bir macəra axtarır yenə,
Soxulmaq istəyir doğma vətənə.
Guya intixabat adilə Tehran
Ordu göndərəcək Azərbaycana.
Bizsə bu hiyləylə tanışıq çoxdan
Sakit bir ölkəni boyamaq qana,
Dillərə bir qıfıl, gözlərə gözlük,
Ayaqlara qandal, qollara zəncir
Vurmaq məqsədilə gəlir, bilirik.
O azğın ordunu tanıyır bu yer,
Lakin bilməlidir qan içən yağı,
O burda ölümlə üzləşəcəkdir.
Yenə Səttarxanın zəfər bayrağı
Səmada günəşlə birləşəcəkdir.
Bunu tələb edir bütün analar.
Bunu tələb edir bu el, bu diyar.
Bunu tələb edir körpələrimiz.
Gələcək nəsl üçün çalışırıq biz".

* * *

Bir qış axşamıdır qəmli bir axşam
Səmanı qaplamış yenə çən, duman,
Yanır pəncərədə zəifcə bir şam
Bu dəm otağına bizim qəhrəman –
Sakit qədəm qoyur, çox pəjmürdə hal.
Gözlərində kədər, qəlbində məlal.

Onun baxışında kin var, qəzəb var,
Tutmuşdur üzünü sanki bir qübar.
Şam əriyir, ətraf qaranlıqlaşır,
Səriyyə yatağa doğru yanaşır.
Körpəcik yuxlamış, otaqda təkdir,
Onun da üzündə duyulur kədər.
O yatır bu gecə, dinclecəkdir.
Əlindən ağ günü alınmış əllər
Hələ də oyaqdır, ölüm yazır o! –
Qaniçən düşmənə məzar qazır o.
Bu gecə həyacan keçirir onlar,
Bu gecə oyaqdır bu el, bu diyar.
Baxın, Azərbaycan ayağa qalxmış,
Onun səadətin tapdarsa düşmən
O azadlıq deyə eləyər yürüş,
Onu qorxutmayır bu qanlı fərman.
Səriyyə yaxınlaşır öz körpəsinə,
Əyilib şəfqətlə öpür üzündən.
Bax, sadiq anadır, o sinəsinə –
Basıb, ayırmayır onu özündən.
Söyləyir: "Əzizim, gəldi ayrılıq
Qapadı yurdumu yenə ölüm, qan,
Bəlkə son görüşdür gedirəm artıq,
Vətənim çağırır məni durmadan.
Onun nicatıdır xoş arzularım.
Sənin də taleyin bağlıdır ona.
Bu idi sənինlə əhdim, ilqarım:
Vəfasız çıxmamaq odlar yurduna!
Sən düşmə mənimçin təşvişə oğlum,
Sənինçin gedirəm döyüşə, oğlum!
Həyatın zindana dönməsin deyə,
Bəxtinin çırağı sönməsin deyə,
Mən kiməm Vətənin sadə əsgəri
İlk arzum zəfərlə dönməkdir geri,
Böyük bir ümidlə gözlərsən məni,
Qayıdıb bağrıma basaram səni.
İşdir qayıtmasam tutulma dərdə,
Qoyma mərd ananın qanını yerdə".

* * *

Səhərdir, başlayır qəmli bir səhər...
Bu səhər ayrılıq gətirdi elə.
Çapıb öz atını amansız kədər
Xalqın ağ gününü sovurdu yelə,
Qərq olub sükuta evlər, küçələr,
Hər yandan kəsilmiş get-gəlin səsi.
Duman bürüdükcə qoca Təbrizi,
Öz gözəlliyini itirir şəhər,
Jandarma irəli doğru gedir bax,
Zəncan, sonraTəbriz, Mərənd, Qaradağ –
Onların əliylə yanır, talanır,
Beşikdə körpələr belə odlanır,
Jandarma dağıdır Azərbaycanı,
Teatrı, kinonu, bütün hər yanı –
Atəş bürümüşdür, salın bir nəzər.
Evlərdən ucalır acı nalələr,
Ellər, ailələr olur dərbədər.
Ayrılıq gətirmiş sanki bu səhər,
Ana körpəsini buraxıb qaçır,
Bacı qardaşını axtarır hələ.
Asiman ətrafa qaranlıq saçır,
Vətənin bu dərdi gəlməyir dilə.
Tutulan ordaca öldürülür bax,
Ata qarşısında vurulur oğul,
Jandarma səfbəsəf dayanmış, ancaq
Artıq keçməyə də tapılmayır yol.
Meydana sancılır dar ağacları.
Göyə əl qaldırır qoca bir qarı...
Göydən cavab-gəlmir... qarı hönkürür.
Azğın jandarmalar kütləyə hürür.
Deyir: "Şahənşahın ömri belədir.
Bütün Azərilər quldur, kölədir,
Boğazdan asmasaq demokratları
Gülməz, şahənşahın gülməz baharı.
Eşidin, eşidin ömrini şahın.

Allah uzun etsin ömrünü şahın".
Lakin qorxutmayır Azərbaycanı,
Qanlı saraydakı o satqın cani.
Sarılır silaha yenə kütlələr,
Üsyan dəryasına çevrilir şəhər,
Sonsuz səngərlərdən açılır atəş.
Afərin söyləyir mərdlərə günəş
Tehran ordusunun budur, uzaqdan
Hesabsız maşını görünür haman.
Hər maşın xainlə, canilə dolu,
Atılan bombalar dağıdır yolu.

* * *

On iki dekabr. İyirmi bir azər.
Səriyyə səhərdən atışır bu gün!
Onu öz qoynuna almışdır səngər.
Mənim qəhrəmanım hamıdan üstün –
Çarpışır. Qızışır mübarizələr.
Söylə, əziz bacım, qəlbindən nələr
Keçir? Söylə, mənə gəl çəkinmədən,
Mən sadiq qəlblərin dostuyam bil sən.
Bilirəm qəlbində arzuların var.
Yaşamaq, yaratmaq, qurmaq arzusu.
Sənin də öz əhdin, öz ilqarın var.
Gülsün taleyinin parlaq ulduzu.
Duyuram qəlbində arzunu bu an
Axı təbiətin öz qanunu var.
Ümidlə yaşayır həyatda insan.
Son nəfəsə qədər ölmür arzular.
Axı sən cavansan, qüdrətin də var,
Həyatda qismətin, şöhrətin də var.
Səni alqışlayır el oğulları,
Sən də qəlbin kimi sevdin onları.
Səndə yaşamağa həvəs də vardır,
Sənin tək insanlar nə bəxtiyardır.
Budur əsir yenə axşam küləyi...

Səngərdə ölən də, öldürən də var
Hər kəsin qəlbində arzu, diləyi,
Qapayır üstünü qaranlıq məzar,
Ölən "Vətən" deyib qucur torpağı...
Bu təmiz bir hissi duyurmu yağı?
Yox, əsla. Onun ki, vətəni puldur,
Lirədir, dollardır, alçaq bir yoldur.
"Səriyyə, gəlsənə gedəsən evə,
Görürsən vəziyyət başqadır artıq.
Baş çək evindəki dilsiz körpəyə.
Tərk et bu səngəri, qızım, bir anlıq" –
Deyib bu sözləri qoca bir əfsər
Mehriban nəzərlə süzür mərd qızı.
Bu sözdən canlanır səngərdəkilər.
Səriyyəsə belə başlayır sözü:
– "Leytenant! Getməyi təklif edirsən,
Məqsədim başqadır, başqadır bilsən.
Min düşmən ölməzsə bu gün bu yerdə,
Dönmərəm evimə, dönmərəm bir də.
Bugün evim bura, məskənim bura,
Sabahsa bilmirəm olacaq hara.
Hələ mübarizə başlanır ancaq.
Bu işi yarımçıq yolda buraxmaq,
Vicdanı oğrular əlinə vermək,
Məncə alçaq əməl, alçaq bir işdir.
Ölmək yaraşırmı bizlərə qul tək!
Yox mənim ürəyim daha genişdir,
Qoy şərəfli ölüm aparsın məni,
Yadlar boyamasın qana vətəni.
Mən xoş bir vüsaldan uzağam hələ,
Ondan əl çəkmərəm, mən sağam hələ.
Eşidin, dostlarım, siz də bir daha.
Əgər son verməsəm fəryada, aha,
Əgər öldürməsəm minlərcə düşman,
Mən hara, ev hara, rahatlıq hara!.
Can qurban vermərəm bu yolda inan,
Qoymaram qəlbləri çəkilsin dara." –

Deyib bu sözləri atışır yenə,
Güllələr yağdırır xain düşmənə.
Səriyyə çarpışır yenə durmadan,
Ətraf qaranlıqdır, asiman duman.
Səriyyə çarpışır, çaxır avtomat.
Elə bu aralıq yetişir qoca –
O kənd ağsaqqalın görüncə bunca
Dolanır başına sanki kainat.
Nə olmuş, nə üçün gəlmişdir, bəlkə
Kəndi təhdid edir qorxu, təhlükə?
Bəlkə də baş vermiş qanlı hadisə?
O həyəcan keçirir, vardır nə isə.
Ağır nəfəs alır töşüyür nədən
Tələsir bəlkə də qaçmışdır kənddən?
Bəlkə də... Kim bilir, qoy gəlsin görək,
Görək nə göstərər bizə gələcək.
Yetişir səngərə o bu aralıq,
Ağır nəfəs alır, susur bir anlıq.
Sonra gözlərini açır kədərlə,
O köks ötürmədən söyləyir belə:
– "Qızım, sözüm vardır sənə, bir dayan!
Kəndi tutmuşdular gülləyə aman
Məni göndərdilər söyləyim sənə,
And içib əfsərlik şərafətinə,
Səni təmin edir "cənab" sərhəng
Andı təkrar edib bu ildə, bu həng.[1]
Qorxu yox, and içib söz vermiş onlar
Sənə toxunmayıb bağışlasınlar.
Üç rəngli bayrağa, şiri xurşidə.
And içib günəşə, and içib oda,
Şahın cıqqasına, şahın tacına.
Tapşırıb çırtma da vurmayın ona.
Deyir səngərini tərk etsin o qız
Onunla danışmaq istəyirik biz".
Səriyyə köksünü ötürür bu an,
Sanki qəzəb yağır baxışlarından.

[1] Qoşun hissələri

– Məni bağışlamaq istəyir onlar?!
Nə qədər bədbəxtdir bağışlananlar!
– Hə yadımdan çıxdı deyim, ay bala!
Gər təslim olmasan bu gün onlara
Deyir kəndinizi topun ağzında
Kül edib göylərə sovurub onda –
Qoymarıq orada həyatdan bir iz
Belədir, məsləhət indi sənindir.
– "Yox; qoca, doğmadır mənə kəndimiz
Bu can da, bu baş da bil vətənindir.
Demək bağışlamaq istəyir onlar
Məğlubdur həyatda bağışlananlar.
Mənə bağışlanmaq yaraşmır, fəqət
Nə edim çarəsiz qalmışam əlbət.
Kəndi top-güllələ tutmuşlar aman!
O kənddə elim var, obam var mənim.
Bu yeri qəlbim tək uşaqlığımdan –
Sevmişəm. Bu torpaq mənim vətənim.
Həm gözüm, həm arxam, gümanım, canım,
Ey müqəddəs yurdüm, Azərbaycanım!
Bu yerdə yaşayır sevimli oğlum,
Mənim gələcəyim, işıqlı yolum.
Bu yerdə yaşayır günahsız anam,
Lakin məndə yoxdur bu vədə inam.
Bax, şərəfsizlərin "şərafətinə".
Onların andı da gülüncdür mənə.
Hansı şərafətə and içir onlar?
Onlarda heysiyyət, şərafətmi var?
Aldatmaq, rəzalət, hiylə, böhtanlar
Jandarma adına əzəldən xasdır.
Əfsərlik naminə and içir onlar,
Bu da quru arzu, boş ehtirasdır.
Günəş tək aydındır mənə qəsdiniz!
Hər şeydə hiyləyə əl atdınız siz.
Tərk edim səngəri, tərk edim fəqət
Nə edim, məcburam bu yolda əlbət,
Son nəfəsə qədər mən vuruşmağa –

And içib, söz qoyub vermişəm qərar.
Ürəyim dönmüşdür yanar bir dağa
Pozdular əhdimi, əhdin pozanlar.
Budur tərk edirəm səngəri həmən,
İndidən bilirəm taleyimi mən.
Hələlik səngərdə mən təkəm, təkəm,
Gülləm də qurtarıb, nə edəcəyəm.
Mən əməl etməsəm təkliflərinə,
Kənddə axacaqdır qan su yerinə.
Sonra dar ağacı quracaq onlar,
Əlinə keçəni qıracaq onlar.
Məncə müqavimət daha artıqdır,
Bu təslim deyildir, fədakarlıqdır.
Qoy doğma kəndimiz dönməsin külə.
Zənnimcə məqsədim aydındır elə.
Onun qorxu bilməz bir qızıyam mən,
Süngü dayasa da qəlbimə düşmən –
Məni öz yoluyla apara bilməz,
Vətən torpağından qopara bilməz.
Qoy mən bu hiyləni çıxarım üzə,
Bu xəbər yayılsın vətənimizə.
Yox, bütün dünyaya yayılsın bu səs,
Cani qan tökməsə yaşaya bilməz.
Yırtıb parçalamaq, bax, ona xasdır,
Qurd üçün qan içmək bir ehtirasdır.

* * *

Budur qış fəslinin qarlı axşamı,
Təbriz meydanına yığılmış hamı.
Qadınlar, kişilər, bir də qocalar.
Hamının qəlbində bir iztirab var.
Qəlbləri görürəm sanki üzdə mən,
Nifrət dəryasını andırır bilsən.
Boğur insanları odlu qəzəb, kin...
İntiqam hissiylə ürəklər neçin
Çırpınır. Nə olmuş, bu həyəcan nədir?

Qəlblərdə qaynayan alov, qan nədir?
Baxır uzaqlara azər elləri,
Odur gətirilən o gözəl pəri –
Qəhrəman qızıdır Azərbaycanın,
Sönməz ulduzudur Azərbaycanın.
Məqsədi ucadır, göylərdən uca.
Yaşadır qəlbində böyük bir dünya.
Bax onun gözləri dolmuşdur qanla,
Vüqarla, fəxr ilə, böyük bir şanla.
Sanki səadətə doğru gedir o,
İstiqbal yoluna davam edir o.
Yox, dostlar, başqadır bu qanlı səhnə
Bu vəhşət sığmayır insan qəlbinə.
Onu tələsdirən məhəbbət deyil,
Nə arzu, nə ümid, səadət deyil,
Ölüm yollarıyla o, gedir baxın!
Onun dalısınca kütlə bir axın –
Yaradır. Meydan da dolmuşdur artıq.
Ürəklər müztərib, alınlar açıq.
O son sözlərini bir müztərib tək
O, dar ağacına söyləməyəcək.
Yox, indi ellərə tutub üzünü,
Açıq söyləyəcək ürək sözünü.
Güllərdən saf, təmiz bir məqsədi var.
Onun qəlbindəki bu pak duyğular
Bir xalqın, bir cin ürək sözüdür,
Onun arzuları el arzusudur.
İllərdən bəridir bu torpaqda o,
Doyunca görməmiş rahat bir yuxu.
O susuz da qalmış, o ac da qalmış,
Hər gün min xəyala, min fikrə dalmış.
O işgəncə görmüş illər boyu bax,
Səadət zövqünü o duymayaraq
Qapılmış zəhmətə, dərdə, fəryada.
Bir an əyilməmiş alçağa, yada.
Yalnız bir əməlçin, bir arzuyçun o
Çalışmış, çarpışmış, bilmədən yuxu.

O edam hökmünə cavab olaraq
Ölüm kürsüsünə qalxır bu zaman.
İndi söz onundur, onundur, ancaq
O çox dinləmişdir; indi də düşman –
Eşitsin qəhrəman qızın səsini,
Görsün sarsılmayan iradəsini.
– Dinləsin dost məni, həm düşman məni.
Mən öz qəlbim kimi ana vətəni –
Sevirəm. Bu adla başlanır sözüm,
Hüsnündən hələ də doymamış gözüm.
Məni xain deyə öldürür düşman
Lakin göstərməyir xəyanətimi.
Bilmir öz hökmünü verərkən zaman,
Tarixlər yazacaq sədaqətimi.
Xəyanət sizindir, "ağalar" sizin.
Məncə bu ad sizə yaraşır ancaq.
Mənsə övladıyam qoca Təbrizin.
Vicdanım təmizdir, qəlbim də parlaq.
Siz dollar düşkünü, lirə düşkünü.
Mənsə bu torpağı sevirəm yalnız.
Artıq yaxınlaşır intiqam günü,
Mən onu görürəm, sizsə amansız,
Bu gün məhkəməsiz öldürəm həmən –
Həyat sizlər üçün yeni məhkəmə –
Qürur... Qarşınızda susmayıram mən.
Sizsə söyləməyə, hətta bir kəlmə –
Belə tapmazsınız. Dünyada ancaq,
Bəli, xainlərə yaraşır susmaq.
Səriyyə yad deyil, sanki meydana,
Arabir ətrafa o, nəzər salır.
Odur, ön sırada ağ saçlı ana
Həyat gözlərində yenə alçalır.
Ağlayır, ürəkdən ağlayır, bəli.
Ona yad deyildir bu el gözəli.
Ölən el qızıdır, o el anası,
O el adətiylə saxlayır yası.
Acı göz yaşların görür Səriyyə.

O üz döndərərək yenə kütləyə:
– Ağlama, ağlama, mehriban qadın!
Sənin şöhrətin var, vüqarın, adın.
Ağlamaq alçaldır insanları bil,
Bu qanlı lövhələr bizə yad deyil.
Ölənçin ağlamaq, sızlamaq, ana,
Yaraşmaz bu elin oğul-qızına.
Ana, xalqın kimi başını dik tut,
Gözünün yaşını kininlə qurut!
Ölüm məhv etməyir qəhrəmanları,
Vüqarsız deyildir hər cansız bədən.
Saxlayın vüqarı, izzəti, arı.
Ölüm qorxutmamış bizi əzəldən.
Fədai marşının elə bu ara
Səsi eşidilir budur uzaqdan –
Nümayişçilərin coşqun bir dərya –
Kimi səsləri də gurlayır haman.
Kütlənin dilində gurlayır şüar,
Əllərində əsir qırmızı bayraq.
Bax, qan dəryasını andıran diyar
Parlaq gələcəkdən gətirir soraq.
"Yaşasın Pişəvəri! Məhv olsun mütləqiyyət!"
"Yaşasın azadlığın sönməz olan şüası!"
"Yaşasın gələcəyə inam bəsləyən ellər!"
"Yaşasın inqilaba sadiq qalan nəsillər!"
"Məhv olsun əcnəbilər!"
"Ölkə satqınlarına ölüm!"
Budur qanlı meydan, bir tərəfdə dar,
O yanda gurlayır odlu şüarlar.
Budur iki aləm, üz-üzə durmuş,
Zəfər həqiqətin üstə qurulmuş.
Səriyyə susmuşdu bayaq bir anlıq;
İndisə yenidən başlayır sözü.
– Dinləyin "ağalar", dinləyin artıq
Siz istər-istəməz qoca Təbrizi,
Budur sabahkı gün, budur gələcək.
Tarix öz hökmünü dəyişməyəcək.

Bu gün mən ölsəm də yaşayır vətən,
Vətən oğulları, vətən qızları.
Öldürmək olmayır kütləni bilsən
Boğmaq mümkün deyil böyük diyarı.
Məmurun qəlbində qorxu, iztirab.
Gah kütləyə baxır, gah Səriyyəyə...
Kinli baxışlara gətirməyib tab
Əmr edir : "Susdurun, qurtarın"! – deyə.
Səriyyə son sözü söyləyir yenə:
"Bəli, tələsməkdə haqlısınız siz.
Cumsanız dünyanın dərinliyinə
Yenə cəzanıza yetəcəksiniz.
Bu gün də olmasa, sabah da əlbət
İntiqam dalğası boğacaq sizi
İntiqam əlləri sizi nəhayət
Məhv edib, yaşadar qoca Təbrizi.
Qalib əsgər kimi öz cəbhəmdə mən
Alnımda iftixar, dilimdə Vətən
Ölürəm, ölümüm həyatdır bilin.
Vətən! Tanıdığım bu addır bilin!"
Kütlə yaxınlaşır zamandır deyə,
Məmursa əmr edir yenə kütləyə:
– Çəkilin! – Meydandan ucalır bu səs;
– Son verin, son verin, cinayətlərə.
Sizi çağırmamış buraya heç kəs,
Bəsdir yağdırdınız ölum bu yerə.
Trumen əmrilə gələn "qonaqlar".
Bu yerin sizlərə çox nifrəti var.
Bu qonaq adiylə gələnlərə, bax,
Ya Londondan olsun, ya Vaşinqtondan,
Bu torpaq qaranlıq məzar olacaq.
Belə gələnləri əzəldən Tehran –
Sevib əzizləmiş "qonaq"dır deyə.
Sonra da İranı ona hədiyyə –
Edib. Lazım bilmiş "qonağa" hörmət.
Bizdənsə onlara ölüm və nifrət.
Jandarma at çapır, atəş başlayır,

Onlar hər tərəfə qan, ölüm yayır,
İkinci hökmünü Tehran əfsəri
Verərkən bürüyür sükut hər yeri.
Səriyyə sakitcə dayanıb durur,
Gözlərində alov, alnında qürur.
Keçir boğazına kəndirin ucu,
Yalnız buna çatır düşmənin gücü.
Sarsıdır qəlbləri bir sonsuz ağrı,
Sanki üfüqlərin qızarır bağrı.
Bu qanlı cinayət qurtarır belə,
Matəm dalğa-dalğa yayılır elə.
Səriyyə ölərkən öz nəğməsində,
Bir qəhrəman kimi son nəfəsində
"Vətən, Vətən" deyib yumur gözünü,
Şərəf dünyasında görür özünü.

Epiloq

Dan yeri sökülür, açılır səhər,
Atır örpəyini Savalan yenə.
Baxır heyran-heyran qocaman şəhər
Sakit təbiətin gözəlliyinə.
Göstərib üzünü günəş ellərə
Ucalır göylərə al bayraq kimi.
Yayıb tellərini sonsuz çöllərə
Girir hər qapıdan bir qonaq kimi.
Yüksəlir nəğməkar quşların səsi,
Üz tutur günəşə güllər, çiçəklər.
İnsana can verir elin nəğməsi,
Bir əməl eşqiylə vurur ürəklər.
Nəğmə dalğa-dalğa axır hər yana,
Bu nəğmə tanışdır Azərbaycana
Bu şirin nəğmədə bir xatirat var,
Onda şirin ümid, parlaq həyat var.
"Sənsən bizə ana, Vətən!
Sonsən bizo nemət veron.

Sənsən bizə ruhi-rəvan,
Yaşa, yaşa Azərbaycan!"
Odur pəncərənin önündə yalqız
Dayanmış bir uşaq dinləyir onu
Bu səsi əks edir hər təpə, hər düz
Nə qədər canlıdır nəğmənin sonu.
Uşağın yanında sadə bir insan
Dayanıb seyr edir aydın səhəri.
Gözünü çəkməyir uşaqdan bir an
Nə isə düşünür bayaqdan bəri.
Qıvrım saçlarını öpərək onun
Sıxır sinəsinə başını bəzən.
Bəzən də gözündən öpür oğlunun,
Sonra da tələsik tutur əlindən.
– Sən mənim həm oğlum, həm yoldaşımsan,
Ən yaxın dostumsan, can sirdaşımsan.
Keçmiş faciəni yenə bir daha
Sənə xatırladım istər-istəməz.
Bu gun son verilir fəryada, aha,
Daha bu xatirat kədər gətirməz.
Sadiq bir insanın intiqamını
Almaqçın gedirəm ürəyimdə kin.
Oğlum, görürsənmi orda hamını,
Onlar övladıdır bizim ellərin.
Bu gün ölkəmizin nicat günüdür,
Onun səadəti, həyat günüdür.
İndi mən gedirəm, sənsə qalırsan,
Zəfər bizimlədir gözlərsən məni.
Qalib əsgər kimi qayıdan zaman
Bir daha oxşaram körpə qəlbini.
– "Get, ata, zəfərlə sən qayıt, ancaq,
Gəl öpüm, gəl öpüm, səni, mərd ata,
Səfərin uğurlu, yolun da parlaq.
Qələbə dostlara, ölümsə yada"
Budur, gözləmədən ata boynuna
Kiçik qollarını dolayır uşaq.

Dolursa gözləri baxmadan ona,
Qəlbinə hakimdir bir sevinc ancaq,
Tərk edir otağı bu dəm qəhrəman
O, "intiqam" – deyə gedir durmadan.
Budur, inqilabın rəmzi dünyada
Ana ölmüşsə də, mərd oğlu sağdır,
Nə ana, nə ata baş əyməz yada
Atasız oğula ellər dayaqdır.
Bu gün Azərbaycan qalxmış ayağa;
Hər küçə başında bir səngər durur.
Baxır Səriyyənin oğlu uzağa,
Baxır atasının dalınca məğrur...

Bakı, 1949-50

SƏNDƏN UZAQLARDA

Səndən ayrıldığım on gün olsa da,
Lakin hər günümü bir il sanmışam.
Hər axşam yananda göylərin şamı
Hicrində od tutub mən də yanmışam.
Bəzən qəlbim dolmuş, qəlbim ağlamış
Baharın ağlayan buludları tək.
Bəzən də könlümdə sellər çağlamış,
Sinəmə sığmamış, sığmamış ürək.

Anlar donub qalmış qurğuşun kimi,
Hər anım bir günə bərabər olmuş.
Burda dəniz gözəl, təbiət gözəl,
Lakin tənhalıqdan qəlbim yorulmuş.
Səndən ayrıldığım on gün olsa da,
Lakin hər günümü bir il sanmışam.
Səni görmək üçün, əziz sevgilim,
Hər səhər, hər axşam qanadlanmışam.
Lakin nə əlinə çatmış əllərim,
Nə də gözlərinə gözüm sataşmış.
Xəyallar aparmış, aparmış məni,
Kədərim yenə də başımdan aşmış...
Hər axşam sahilə yalqız çıxıram,
Gündüzlər xəyalın gəzdirir məni
Yuxusuz gecələr sən həmdəmimsən,
Yatarkən yuxuda görürəm səni.
Lakin düşünürəm hicran olmasa,
Vüsalın qədrini bilməzdi insan.